

**TUIRE
MALM
STEDT
LYIJY
SYDÄN**

AULA & CO

ISBN 978-952-364-364-2

© Tuire Malmstedt ja Kustannusosakeyhtiö Aula & Co, 2023

Kiitos Suomen Kirjailijaliitolle tuesta tämän teoksen kirjoittamisessa.

s. 120 lainaus Charles Baudelairin teoksesta *Pahan kukat*,
suom. Antti Nylén, Sammakko 2011

Lainaukset Jean-Paul Sartren teoksesta *Suljetut ovet*,
suom. Marja Rankkala, Otava 1966

Kansi: Tuomo Parikka

Paino: Tallinna Raamatutrükikoda

Kustannusosakeyhtiö Aula & Co
Kalevankatu 34, 00180 Helsinki
aulakustannus.fi

*"Voidakseni elää minun täytyy
nähdä toisten kärsivän.
Minä olen tulisoihitu.
Tuli, joka kalvaa sydämissä.
Sammun, jos olen yksin."*

JEAN-PAUL SARTRE

Suljetut ovet (1941)

PROLOGI

PARIISI 1943

Ne lensivät kuin perhoset. Kieppuivat tuulessa, nousivat ylemmäs pienillä valkoisilla siivillään ja lopulta laskeutuivat saattueeksi kadunvarteen.

Meidät oli ahdettu kuorma-auton lavalle koppiin ja heitimme lappuja ristikon väleistä kadulle. Järjetön toiveemme oli, että ne löytäisivät läheistemme luo. Sisimmässämme ymmärsimme, että ne jäisivät vain tuulen riepoteleviksi. Samalla tavalla kuin me olimme joutuneet sodan riepottelemiksi.

Sota oli muuttanut meidät varjoiksi. Varjoiksi pimeille syrjäisille kujille, varjoiksi sukulaisten kellareihin ja salaisiin ullakkohuoneisiin.

Vanhempieni mukava elämä tyylikkäässä kattohuoneistossa neljännellä arrondissementilla Le Marais'ssa sai tylyn ja nopean lopun, kun SS-miehet hakivat naapuritalon juutalaisperheet keskellä yötä. Saksasta ja Puolasta kantautuneet uutiset pakko-siirroista olivat yhtäkkiä totta meidän hienostoalueellamme. Vanhempani pakenivat seuraavana aamuna ja muuttivat asumaan tut-

tavaperheen kellariin Pariisin eteläpuolelle. Minä lähdin omasta pienestä yksiöstäni ja piilouduin ystäväperheen ullakolle, mistä en poistunut sataanviiteenkymmeneen yhteen päivään.

Ystäväni oli kuljettanut viestejä vanhempieni ja minun välillä, mutta sodan edetessä nekin harvenivat päivä päivältä. Hän uskalsi kulkea ulkona, koska ei ollut juutalainen.

Sinnikäs piilotteluni ei riittänyt.

Joku ystäväperheeni tuttavista ilmiantoi minut, ja sotilaat tulivat repimään minut yöllä vuoteestani.

Tämä kaikki soti sitä vastaan, mitä olin vanhemmiltani oppinut. Isälläni oli ollut tapana toistella: *Pidä huolta muista, niin maailma pitää huolta sinusta.*

Huojuin kuorma-auton kyydissä, suljin silmäni ja isäni sanat soivat korvissani yhä uudelleen.

– Pidä huolta muista, sanoin itseseni, ja lähelläni olevat naiset tuijottivat minua kummastuneina.

Yritin katseellani rohkaista heitä. En tuntenut heistä ketään, mutta olimme silti yhtä. Seisoimme kiinni toisissamme, katseissamme sama pelko, sisimmissämme kasvava kauhu. Jotkut lausuivat rukouksia tauotta, toiset vain tuijottivat hiljaa ohi lipuvia Pariisin katuja.

Ja valkoiset paperinpalat. Viimeinen muistoni vapaudesta. Ne lensivät kuin perhoset.

JYVÄSKYLÄ 2020

Elmo seurasi huvittuneena koiranpennun säntäilyä ja rimpui-lua talutushihnassa. Koira pysähteli vähän väliä nuuskimaan maata Jyväsjärven rantaraitin varrella.

– Reino! Elmo komensi, kun pentu lähti vetämään häntä Sul-kurannan siirtolapuutarhalle päin. – Ei me sinne olla menossa, höperö!

Pienet rivissä seisovat mökit näyttivät orvoilta syksyn hämä-rässä. Kasvit olivat lakastuneet, vain puut ojentelivat mustia lehdettömiä oksiaan kohti taivasta kuin venytellen.

He palasivat rantaraitille. Reino nuuhkaisi Elmon kenkiä ja kiersi saman tien hänen jalkojensa ympäri niin, että Elmo oli kompastua talutushihnaan.

– Rauhoituhan nyt, kohta ollaan kotona, Elmo sanoi lem-peästi ja katseli edessä näkyvää Suuruspään asuinalueetta, jonne he olivat Inarin kanssa muuttaneet kesällä.

Alue oli täysosuma; ulkoilumaastot lähellä, ikkunoista näkymä järvelle ja Kuokkalan siltaa pitkin nopea yhteys keskustaan. Elmo oli vaatinut, että jos he ottavat koiran, lähellä pitää olla kunnon lenkkireitit.

Elmo oli viimeiseen asti ollut koiran hankkimista vastaan, mutta hänen oli pakko myöntää, että oli ollut täysin myyty jo ensi hetkestä lähtien, kun pentu oli kasvattajan luona kömpinyt hänen syliinsä. Elmo oli heti alkanut kutsua koiraa Romppasen Reinoksi, ja nimi oli jäänyt.

Reino oli kyllä koetellut heidän hermojaan, parisuhdettaan ja huonekalujen kestävyyttä, mutta kaikki oli ollut sen arvoista. Elmosta tuntui, että hän pystyi nykyään irtautumaan töistään helpommin ja oli paremmalla tuulella vapaa-ajallaan. Se oli ehdottomasti Reinon ansiota. Ja tietysti myös Inarin.

Elmo vilkaisi kelloa. Varttia yli seitsemän, heidän pitäisi jo palata kotiin, että hän ehtisi asemalle kahdeksaksi aamupalaveriin.

– Reino, nyt mennään, hän sanoi pus-kassa rymyävälle koiralle.

Elmon puhelin alkoi soida vaativasti hänen taskussaan. Soittaja oli tutkinnanjohtaja Selma Lahtinen.

– Joo joo, tulossa ollaan, Elmo sanoi rennosti. Edellisenä maanantaina hän oli myöhästynyt työnjaosta, koska Reino oli pissannut eteisen matolle juuri sillä sekunnilla, kun Elmo oli ollut lähdössä. Sitä edellisenä maanantaina Reino oli ottanut hänen puhelimensa yöpöydältä ja vienyt sen olohuoneeseen, eikä Elmo ollut kuullut herätystä. Inarikin oli tuolloin ollut vanhempiansa luona käymässä. Selma Lahtisen pinna oli pitkä, mutta ei loputon. Elmo ounasteli tämän soittaneen varmistaakseen, että hän tulisi ajoissa paikalle.

– En minä sinua vahdi, Selma sanoi kuin aavistaen Elmon ajatukset. – Mutta meillä on uusi tapaus. Vanhasta pappilasta on remontin yhteydessä löytynyt ruumis. Tai mitä siitä on jäljellä. Pelkkä luuranko.

Elmo ja Matilda jättivät poliisiauton Vapaudenkadun varteen ja astuivat rautaportista sisään. Vanha pappila seisoj jylhänä mar-
raskuisen aamun hämärässä. Jykevä tanskalaistyylinen kivitalo
ruutuikkunoineen näytti kuuluvan toiseen aikaan ja paikkaan.
Ympäroivät betonikerrostalot korostivat vaikutelmaa.

Saneerausmiehet avasivat heille oven ennen kuin he ehtivät
edes koputtaa.

– Huomenia, teitä kaivattiinkin jo, ovella vastassa ollut mies
sanoi ja ojensi kätensä. – Hiltunen. Eki Hiltunen. Ja tässä ovat
kollegat Rami Väisänen ja Antero Hannikainen.

– Huomenta. Metso ja Vauramo Jyväskylän rikospoliisista,
Elmo sanoi heidän molempien puolesta, koska tiesi Matildan
pysyttelevän mielellään taka-alalla. Hän vilkaisi Matildaa syrjä-
silmällä ja huomasi tämän syventyneen tutkimaan aulan seinää
koristavaa suurta ristiä.

– Tätä tietä, Hiltunen sanoi ja heilautti kättään portaikon
suuntaan. – Se löytyi kellarin lattian alta. Täällä on ollut vähän
sisäilmaongelmaa, niin me avattiin lattiaa, että nähtäisiin, onko
rakenteissa kosteusvaurioita. Seurakuntahan on päättänyt luo-
pua tästä, niin saatiin toimeksianto laittaa tämä myyntikuntoon.
Hemmetin hieno rakennus, mutta jossain vaiheessa virheellisillä
korjauksilla saatu melkein pilalle. Sinänsä outoa, koska tämä on
suojeltu rakennus. Vanhaa pitää korjata sille sopivilla menetel-
millä ja materiaaleilla. Eihän vanhasta Angliastakaan saa Teslaa,
Hiltunen sanoi.

Elmo vilkaisi Matildaa ja hymyili vinosti. Vaikutti siltä, ettei
heillä ainakaan olisi ongelmia saada Hiltuselta tietoja, mies oli
kovin puhelias.

Hiltunen saattoi heidät ahdasta käytävää pitkin huoneeseen,
jossa lattia oli avattu.

– Siinä se on, Hiltunen sanoi ja vaikenen vihdoinkin katsoessaan luurankoa.

Elmo ja Matilda hätkähtivät huomattessaan, että sen päällä olevat vaatteet olivat säilyneet lähes muuttumattomina. Ruskeat housut ja vihreä kauluspaita, joiden värit olivat haalistuneet, mutta yhä hyvin erotettavissa.

Elmo ja Matilda kyykistyivät tarkastelemaan luurankoa lähempää. Se oli sikiöasennossa ja melko pienikokoinen, mutta vaikutti silti kuuluvan aikuiselle.

Matilda tarkasteli pääkalloa. Siinä oli hänen mielestään jotain outoa. Hän sipaisi Elmon käsivartta saadakseen tämän huomion.

– Katso.

Elmo katsoi kohtaa, jota pari osoitti, muttei ollut aivan varma, mitä katseli. Hän näki Matildan keskittyneestä ilmeestä, ettei lisäselityksiä olisi todennäköisesti tulossa.

Elmo valaisi kalloa taskulampullaan siristäen silmiään kuin olisi tiennyt, mitä katseli.

Silloin hän huomasi sen. Kaulan luiden päällä lepäsi ohut ketju, jossa oli sydänriipus.

– Kaulakoru, hän sanoi.

– Ahaa, niinpä onkin, Matilda sanoi yllättyneenä. – Mutta en tarkoittanut sitä. Katso leukaluita. Ihan kuin ne olisivat kokonaan sijoiltaan.

– Sijoiltaan? Eiköhän ne ole vain painuneet aikojen saatossa.

– Ehjä pääkallo pitää kyllä muotonsa, Matilda vastasi napakasti. – Siis kunnes se maatuu. Ja katso kämmmenten luita? Ihan kuin niistä puuttuisi osia.

– Siltä tosiaan näyttää, Elmo vastasi. – Mitenköhän vanha tämä on?

– Vaikuttaa aikuiselta, Matilda vastasi.

– Ei kun tarkoitan, että milloin tämä henkilö on menehtynyt.
– Siihen tarvitaan oikeuslääkärin asiantuntemusta. Mutta jotenkin tuntuu, ettei siitä voi olla kovin kauan, koska vaatteet ovat säilyneet näin hyvin.

– Toisaalta ne näyttävät vanhanaikaisilta.
– Tekniikka saa varmaan selville, miltä ajalta ne ovat peräisin.
– Miksi ihmeessä hänet on haudattu pappilan lattian alle?
– Hyvä kysymys. Ihan ensimmäisenä Ellan ja Hannun pitää tehdä täällä tekninen tutkinta. Lisäksi oikeuslääkärin pitää tulla tänne paikan päälle ennen kuin luurankoa siirretään milläkään.
– Mikä tuo on? Matilda osoitti mullasta pilkottavaa pientä harmaata kulmikasta esinettä. – Ei se ainakaan ole luunpala, se on ihan eri väriäinen.

– Tekniikka saa kaivaa sen esiin, samoin ottaa talteen tuon korun. Se voi olla ensimmäinen vihje siitä, kuka vainaja on.

Matilda pyöritteli silmiään.

– Ihan toivotonta lähteä selvittämään henkilöllisyyttä kaulaketjun ja riipuksen perusteella.

– On se parempi kuin ei mitään.

Ajatuksiinsa vaipunut Elmo napsutteli kuulakärkikynäänsä seinällä nakuttavan kellon tahdissa. Matilda istui tuttuun tapaan hiljaisena häntä vastapäätä ja katseli esitutkintamateriaalia läpäriltään.

He olivat yllättyneet, kun teknisen tutkinnan Ella Aalto ja Hannu Moilanen olivat ilmoittaneet haluavansa pitää briiffauksen jo samana päivänä, kun he olivat käyneet luurangon löytöpaikalla Vanhassa pappilassa.

Mitä kerrottavaa heillä saattoi olla näin aikaisessa vaiheessa tutkintaa?